

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäevast, 2. juulist kuni pühapäevani, 6. juulini – ISHPES IX seminar.

Rahvusvahelise kehalise kasvatuse ja spordiajaloo ühingu seminar algab 2. juulil Tallinnas Eesti Kunstimuuseumis eelsessiooniga kell 15.00 ja jätkub 3. juulil kell 14.00 Tartus Dorpati konverentsikeskuses I paralleelsessiooniga ning 18.00 seminari piduliku avatseremooniaga TÜ aulas. 4. ja 5. juulil algab päev peaettekandega kell 9.00, siis jätkatakse paralleelsessioonidega. 4. juulil toimuvad kell 10.30 II, 14.00 III ja 16.30 IV sessioon ja 5. juulil 10.30 V ja 14.00 VI sessioon ning 16.00 seminari lõpetamine. Pühapäeval, 6. juulil on osalejatele väljasõit Lõuna-Eestisse ja siis sõidetakse laiali.

Seminarile on oodata kuni 27 riigist ligi 80 väliskülast, peetakse üle 60 ettekande (mitu ka meie seltsi liikmetelt) ja Tartusse tulemas lausa tõelisi legende maailma spordiajaloolaste ridadest. Seminari töökeeleks on inglise keel. Täpsemalt seminarist saab lugeda internetist aadressil: www.spordimuuseum.ee/ishpes2008 kuhu pääseb ka Eesti Spordimuuseumi kodulehe kaudu.

Ettekandeid kuulama Tartu Dorpati konverentsikeskusesse on oodatud kõik huvilised!

Laupäeval 9. ja pühapäeval 10. augustil Peipsi ääres Lagedil ESASi VII suvekool.

Kuna on just alanud olümpiamängud, siis on teemagi päevakohane – olümpialaste biograafiate koostamisest. Eks ikka silmas pidades ka spordibiograafilise leksikoni vajadusi. Teemat lahkavaid koolitunde juhatavad Erlend Teemägi ja Oleg Sapožnin. Loomulikult on suvekoolist osavõtjatelt oodatud elav kaasatöötamine tundides, ükski asjakohane mõte ei tohiks jääda välja ütlemata.

Suvekoolist osavõtmiseks on vajalik hiljemalt 25. juuliks registreeruda (kohtade arv on piiratud ja varasematel registreerujatel on eelis) osavõtumaksu 60 (päev a´ 30) krooni tasumisega Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002 Eesti Ühispanka (kood 401). Tallinna osakonna liikmed saavad selle maksta ka oma osakonna laekurile. Ka võib jätta (või kulleriga saata) oma osavõtusoov ja seda kinnitav rahatäht Eesti Spordimuuseumi (Tartu, Rüütli 15) seltsi esimehe Enn Mainla (tel. 7300754, 56497632) kätte või tema nimele kinnises ümbrikus muuseumi valvelauda.

Osavõtumaksu tasunutele kindlustatakse majutus (kaasa tuleb võtta oma voodivarustus, magamiskott vmt. Loomulikult on piisavalt ruumi soovi korral ka telkimiseks), toitlustamine (õhtu- ja hommikusöök ning kaks lõunat) ja vajadusel tasutakse kohalesõidu kulud (avalduse alusel bussipiletite esitamisel või eraauto puhul kaugusele vastava bensiinitšeki lisamisel, kusjuures täishind eeldab reeglina autos vähemalt kolme kaasreisijat. Tallinna osakonna liikmetel palutakse hiljemalt augusti esimestel päevadel võtta kontakti oma osakonna juhatusega ja tartlastel jt. lõunapoolt sõitjatel seltsi juhatusega Spordimuuseumis, kes korraldavad reisiseltskondade komplekteerimist).

Saabumine Lagedile on 9. augustil 11.00–12.00. Kohapeal teatatakse täpsem ajakava, milles loomulikult on jäetud koolitundide kõrval aega ka sportlikuks lõõgastuseks, olümpiamängude jälgimiseks ja karastamiseks Peipsi voogudes. Koduteele on planeeritud asuda pühapäeval kella 16.00 paiku.

Kolmapäeval, 3. septembril kell 12.00 – ESAS seltsipäev Eesti Spordimuuseumis, kus tehakse tagasivaade Pekingi olümpiamängudele ja loodetavasti on võimalik kohtuda ka mõne medalivõitjaga.

Neljapäeval, 18. septembril kell 16.00 – ESAS TO hooaja avaõhtu Kalevi sportlasklubis (Tallinn, Pärnu mnt. 41), kuhu on oodata ka põnevat külalist.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESASi ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda.

KROONIKA

MEENUTADES RUUDI TOOMSALU

2. aprillil Tallinna Matkamajja kogunenud seltsiliikmed said kuulda kirjaniku ja spordiloolase Aarand Roosi ettekannet Ruudi Toomsalust tema kirjavahetuse põhjal.

Põhjuse selleks andis fakt, et täpselt 95. aastat tagasi, 2. aprillil 1913 oli Ruudi Toomsalu sündinud. 1936. aasta Berliini olümpiamängudel osales Ruudi Toomsalu 100 m jooksus ja kaugushüppes, Euroopa meistrivõistlustel 1938 saavutas ta kaugushüppes 5. koha. Toomsalu oli 22-kordne Eesti meister sprindidistantsidel, kaugushüppes ja teatejooksudes.

Ruudi Toomsalu töötas õppejõu ja treenerina TRÜs, Tallinna Noorsoo Spordikoolis ja Tallinna Polütehnilises Instituudis. 1965 omistati talle Eesti NSV teenelise sporditegelase aunimetus, 1998 pälvis ta Valgetähe V klassi teenetemärgi. Ta oli spordiseltsi "Kalev", EOK ja ka ESAS auliige.

Ruudi Toomsalu suri 3. augustil 2002.

SPORDIMUUSEUM SAAREMAAL

Daimar Lell

Programmi "Spordimuuseum tuleb külla" raames kohtusid spordimuuseumi inimesed seekord kolme kooli õpilastega. 8. aprillil astuti üles Tornimäe põhikoolis, kuhu olid omakorda asja uudistama tulnud ka Kahtla põhikooli lapsed. Kõigepealt pandi püsti näitus "Olümpia ja mängud: pidu meis enestes", seejärel tutvustati vanematele õpilastele spordimuuseumit ning pakuti kuulamiseks loengut olümpiamängude toredatest (maskotid) ja ebameeldivatest (doping, poliitika jne) külgedest. Kõik kohalolijad said uudistada dopinguproovide kohvri sisu, samuti hulgaliselt erinevaid maskotte. Noorematele õpilastele organiseeriti samaaegselt kehalist tegevust erinevate mängude näol. Päev lõppes ühise viktoriiniga, mille parimatele oli spordimuuseum välja pannud ka väikesed auhinnad.

9. aprillil veedeti pikk päev Orissaare gümnaasiumis. Sealgi sai koolipere esimese asjana uudistada näitust. Loenguid peeti seekord kaks - 5.-9. klassile ja 10.-12. klassile. Väiksemad lapsed olid aga tõsiselt ametis sitkust ja osavust nõudvate mängudega. Päeva lõpetanud viktoriin pakkus üllatusi nii korraldajatele kui osalejatele. Nimelt püsis pikka aega liidrikohal 6. klassi võistkond, kes lõpuks tubli 2. kohaga lõpetas. Võistkondade üldised teadmised olid aga väga head.

"Spordimuuseum tuleb külla" programm käivitus möödunud aasta lõpul kui esimene sõit tehti Lääne-Virumaale Uhtnasse.

RUUDI TOOMSALU 95. SÜNNIAASTAPÄEV SPORDIMUUSEUMIS

Ille Palm

16. aprillil rääkis Ruudi Toomsalu elust seltsi liige Aarand Roos ka Eesti Spordimuuseumis, keskendudes tema vähetuntud eluperioodile Ameerikas 1939–1946, millest Ruudi Toomsalu ise rääkis alles oma elu lõpul Artur Rätsepale antud

intervjuus (ilmunud: Ruudi Toomsalu meenutab. 2001). A. Roos kasutas ka Ruudi Toomsalu materjalide hulgas spordimuseumile üle antud umbes tuhandet, peamiselt temale saadetud kirja.

Nii õnnestus arvukal kuulajaskonnal saada ülevaade Ruudi Toomsalu sellest eluperioodist. Kuuldut täiendasid meeleolukate meenutustega Agnes Sirkel, Martin Kutman, Valter Lenk, Evald Mäepalu, Olaf Langsepp, Aime Pärnakivi, Maret Kutman, Lembit Pettai.

Vaatajatele oli uudistada ka fotonäitus Ruudi Toomsalu elust ja tema Ameerikas võidetud medalid.

Esineja Aarand Roos

... ja kuulajas saalis

SELTSI JUHATUS ARUTAS

Ille Palm

16. aprillil 2008 Eesti Spordiajaloo Seltsi juhatuse koosolekul oli muuhulgas arutuse all, kuidas saaks spordiajaloo selts kaasa aidata Sportnetis ilmuva rubriigi Päev spordiajaloo sisukamaks muutmisele. Kohal oli rubriigi initsiaator ja koostaja Toivo Kivimets, kes oli koostööst spordiajaloo seltsiga väga huvitatud. Leiti, et tuleks üle vaadata koostamise printsiibid, et laiendada senist – sünni- ja surmapäevad, sündmused huvitavate faktide ja laiema geograafiaga (säilitades rõhu eesti spordil). Enn Mainla rõhutas, et sellest oleks suur kasu juba ammu plaanitavale Eesti spordi kronoloogiale. Algne interneti variant võiks hiljem olla aluseks trükisele. Ta avaldas lootust, et seltsi liikmed teeksid seda kaastööd tasuta, sest esialgu pole Sportnetil selleks vahendeid, aga me ju tahame, et Eesti ja eestlaste osa seal laieneks. Ühtlasi on vaja inimest, kes koondaks kogutud andmed, sisestaks need vajadusel arvutisse ja edastaks rubriigi koostajale. Otsustati hakata materjali koguma järgmise aasta algusest.

Enn Mainla tõstatas järjekordselt spordibiograafilise leksikoni uue väljaande materjalide laekumise küsimuse. Väga raske on inimestelt ankeete kätte

saada, samuti ei ole leksikoni koostamine kaetud finantsiliselt. Tegijad on väga ebamäärasel seisundis. EOK kui leksikoni tellija peaks raha hankimise eest muretsema, kuid ei ole sellega piisava tulemuslikkusega tegeleenud.

Rein Järva tõstatas küsimuse, miks ei leidu kutselisi ajaloolasi, kes uuriks akadeemilist spordiajalugu, kuigi tegeldakse väga erinevate ja kitsaste teemadega. Ka pole spordimuuseumi juurde õnnestunud luua teadusosakonda, kus seda võiks teha. ESAS peaks olema tugevam survegrupp taoliste küsimuste tõstatamisel ja läbisurumisel.

EESTI MAADLUSE 120. AASTAPÄEV KOHTLA-JÄRVEL

Ille Palm

Ilmar Taluste maadlusveteranide ees

Maadlusveteranide meenutuspäeva organiseerija oli ESASi liige **Ilmar Taluste**, kes ürituse ka avas ja seda juhtis. Kohal oli umbes 30 inimest, nende seas Ida-Virumaal elav saksa maadlusveteran Kurt Schrumm. ESASi poolt olid kohal Enn Mainla, Paul Kuldkopp ja Ille Palm. Vaadata oli näitus Avo Talpase mälestusvõistlustest ja maadlussaalis üldisemat laadi näitus kohalikest spordisündmustest.

Ilmar Taluste luges ette Arthur Ruusmaa ettekande Virumaa raskejõustiku ajaloost ja lisas sellele omalt poolt andmeid uuemast ajast. Jüri Sikkut, Andres Seepter ja Harald Mägi meenutasid oma sportlasteed.

Sõna võtnud Enn Mainla rääkis muuseumi kogudest, sealhulgas rikkalikust raskejõustiku kogust ja kutsus veterane üles oma materjale muuseumile annetama.

Järgnevalt autasustati veterane Ida-Virumaa maakonna, Kohtla-Järve linna, Jõhvi valla, Eesti maadlusliidu ja Spordiseltsi Kalev poolt. Mälestusesemed Kohtla-Järve spordihuvi klubi poolt andis üle Ilmar Taluste.

Järgnevalt algasid Eesti kadettide meistrivõistlused kreeka-rooma maadluses rohkearvulise osavõtjaskonnaga.

AHHAA, OOOOO!

Daimar Lell

Sellise toreda pealkirjaga näitus toimus Ahhaa Teaduskeskuse korraldusel koostöös Eesti Spordimuuseumi ja Eesti Olümpiakomiteega Tartus Visa hallis 1. maist kuni 15. juunini.

Lustlikul sporditeemalisel koguperenäitusel "Ahhaa, OOOOO!" oli võimalik oma võimeid proovile panna, võistelda sõpradega ja uurida sporditeadust ning sportimisega seotud põnevaid materjale.

Eesti Spordimuuseumist rändasid näitusele lustlikud spordimaskotid, möödunud aastase populaarse näituse "Vigri kutsub külla!" tegelased.

KALEVI AJALOOPÄEV

Uno Aava

Iga-aastane ESS "Kalev" ajaloopäev toimus seekord 24. aprillil ja oli pühendatud mootorisportile. Avasõnad ütles Eesti Autosportliidu president Toomas Sildmäe. Tänu ESS Kalev peasekretäri Reio Ojavere, Veteranide Ühenduse esimehe Inna Talvingu pingutustele ja kunstnik Tiina Randoja kujundatud ilusale kutsele ning huvitavale päevakorrale tuli ajaloopäevale erakordselt palju spordiveterane (105 inimest). Neist vanim oli 94-aastane autosportiveteran Viktor Salmre, kes juba enne sõda 1939. a. võistles autoga tähesõidul (rallil).

Ettekandeid oli viis. Alljärgnevalt kokkuvõtlikult räägitust.

Mootorrattasportist Kalevis II maailmasõjajärgsel perioodil rääkis tuntud mootorrattasportlane **Ants Promet**. Ta meenutas, kuidas mootorrattasport muutus pealesõjajärgsel ajal eestlaste seas populaarseimaks spordialaks kujunedes rahvarohkuselt alternatiiviks "laulupeole". Kloostrimetsa ringraja äärde kogunesid sajad-tuhanded huvilised. Tolleaegsed motosportlased olid legendid: Erich ja Johannes Tomson, Karl Rinaldo, Jaan Küünemäe, Endel Kiisa ja mitmed teised. Ta rääkis, mis tingimustel võideti medaleid ja võideldi omale suure N Liidu sportlaste seas koht koondises, et saaks Euroopasse võistlema. Ühtlasi arendati mootorrattasporti, kujundades selle Eestis massispordiks. Erilise tõuke selleks andis Kalevi Auto-Motoklubi avamine Kloostrimetsas ja selle ülema Richard Lauri viljakas tegevus. Klubi juurde kogunes arvukalt liikmeid.

Autosportist Kalevis aastatel 1957-1990 rääkis **Uno Aava**. 1957. aastal alustas autosport Eestis uut elu. Toimus plahvatuslik areng, kui kutselised autojuhid taipasid, et on võimalik teha sporti tööautol. Kõikjal hakati korraldama erinevaid autosportdivõistlusi: autoralli, sprint, rahvaralli, karting, jm. Kerkisid esile sportlased – tegijad ka N Liidu tasandil, nagu Aleksander Tõkke, Hans Rüütel, Gunnar Holm, Väino Allipere jt. Autosporti eestvedajaks hakkas VSÜ Kalev juhatuse liige, hilisem Autosporti Föderatsiooni esimees, Johannes

Kangro. Ants Seileri algatus võidusõiduautode Estonia ehitamisel andis sportlastele võimaluse autodel võidusõitmiseks vabariigis. Esimene võistlus oli VSÜ Kalevi I Suursõit 1959. aastal. Praeguseks, tänu autospordi 50-aastasele arengule Eestis, tunneb maailm Marko Märtinit, Urmo Aavat - Kuldar Sikku, kes võistlevad MM WRC sarjas. Marko Asmer on jõudnud Vormel I karuselli tasemele ja Kevin Korjus oli 2007. aasta maailmameister. Urmo Aava ja Marko Asmeri isad olid kalevlased.

Võidusõiduautode valmistamisest Eestis tegi ettekande Tallinna Tehnika Kõrgkooli autoalaõppetooli juhataja dotsent **Juhan Sein**, kes tutvustas ühte autoehituse ainulaadset etappi Eestis ja maailmas – võidusõiduautode (Estonia) tootmist Tallinna Autoremonditehases. Tänavu 6. septembril möödub 50 aastat Ants Seileri juhitud Estonia I stardist Leningradis Kirovi ringrajal. Kokku valmistati aastatel 1957–2000 vabariigis 1265 võidusõiduautot Estonia. Viimane võidusõiduauto kandis nime Estonia 29.

Kalevi auto-motoklubide tegevusest Kohtla-Järvel ja Viljandis pajatas kunagine Kalevi VAMK juhatuse esimees **Nikolai Varb**. Pealesõjajärgsetel aastatel olid need klubid ühed kandvamad mootorispori kantsid Eestis, kust kasvasid välja mitmed tuntud sportlased nagu Toomas Napa, Gunnar Veeber, Ivar Raudsepp, Tõnu Evert ja Toomas Mändvee.

Mootorispori- ja Turismiklubi Kalev (endine Kalev VAMK) juhatuse liige **Toomas Ristlaan** tutvustas kohalolejaile klubi praeguseid tegemisi ja tulevikuvisioni. Klubi alustas, peale Kloostrimetsa kompleksist lahkumist, uuesti oma tegevust Tabasalus. Seal renditi kolmekümneks aastaks kardiraja all olev maa ning saadi juurde kõrval tühjalt seisev valla maa, mis kokku võimaldab teha 1,5 km pikkuse ringraja. Praegu on kardirada korrastatud, rajal toimuvad treening- ja õppesõidud ning ka autoralli lisakatsed. Ehitatakse klubihoonet. Loodetakse saada veel maad juurde, et ringrada pikendada traditsioonilise Kalevi Suursõidu korraldamiseks.

Ettekandeid illustreerisid asjakohased filmi- ja videolõigud. Oma mälestustest rääkis Arno Joala, kes kutsus üles autospordimälestusi talletama ja lubas selleks igati kaasa aidata. Sõna võttis ka Kalev AMK kunagine töötaja, võidusõitja Raido Rüütel.

Peale lõõgastavat kohvipausi toimus mälumäng. Ajaloopäev lõppes Mustpeade Majas Kalevi veteranide kevadpeoga.

MEIE JÜRIST MAAILMA-KRISTJANINI

Algselt 8. maini kestma pidanud näituse "Meie Jürist Maailma-Kristjanini" lahtiolekuaega Eesti Spordimuuseumis pikendati 8. juunini.

Kahekordse olümpiavõitja Kristjan Palusalu 100. sünniaastapäevaks valminud näituse märksõnadeks oli spordivaimustus, rahvuslik eneseteadvus, jõud ja visadus ning nagu pealkirigi ütleb, avas väljapanek ka Palusalule eelnenud

aja sisu, alustades eestlaste suurest rahvussangarist Georg Lurichist jõuti välja Palusaluni. Vaatajani toodi hulgaliselt fotomaterjali, esemeid ja auhindu, kunstiteoseid jmt.

Eesti Kultuurkapitali toel valminud näituse fotoosa on edaspidi eksponeeritav iseseisvate seinale riputatavate rändnäitustena "Meie Jürist Maailma-Kristjanini" ja „Kristjan Palusalu 100” ning neid on võimalik tellida näitamiseks igasse Eestimaa nurka.

SPORDIMUUSEUMI DIREKTORINA JÄTKAB MATI TOLMOFF

*Mati Tolmoff näituse
„Eestimaa kettad” avamisel*

Seoses Mati Tolmoffi senise töölepingu lõppemisega kuulutas Kultuuriministeerium 24. märtsil välja uue konkursi spordimuuseumi direktori ametikoha täitmiseks. Mais kinnitas kultuuriminister Laine Jänes vastavalt konkursikomisjoni ettepanekule Mati Tolmoffi Eesti Spordimuuseumi direktori ametikohale järgmiseks viieks aastaks.

Mati Tolmoff on lõpetanud 1979. aastal Tartu Riikliku Ülikooli kehakultuuriteaduskonna ning on end täiendanud juhtimise ja meeskonnatöö alal. Ta on töötanud Tartu linnavalitsuse

spordiosakonna juhataja asetäitjana, linna spordiameti direktorina, linnavalitsuse kultuuri- ja spordiosakonna juhina ning Aura veekeskuse projektijuhina. Mati Tolmoff on Tartu linnavolikogu kultuuri-, haridus- ja sotsiaalkomisjoni liige, klubi Tartu Maraton asutajaliige, sihtasutuse Tartu Sport nõukogu aseesimees, Tartu Ülikooli spordinõukogu liige ning Eesti Spordiajaloo Seltsi liige.

Eesti Spordimuuseumi direktor on Mati Tolmoff olnud alates 2001. aasta juulist.

ÕPPEPÄEV EESTI AJALOOARHIIVIS

Ille Palm

Eesti Spordiajaloo Seltsi õppepäevast 14. mail osavõtjatele tutvustas ajalooarhiivi ja selle kasutamise võimalusi arhivaar Edith Seegel. Vaadati II korruse hoidlat, kaardihoidlat, mikrofilmide kasutamise ruumi, uurimissaali, nimistute asukohta ja säilitusosakonna laborit, tutvuti mõningate sporti puudutavate säilikutega ning saadi teadmisi arhiivi otsingusüsteemist AIS. Võimalus oli heita pilk Tartule arhiivihoonet katuselt.

Samas toimunud ESASi koosolekul osales 16 inimest. Kuulati ESASi 2007. a. finantsaruannet Mai Luige poolt ja kinnitati see ühel häälel.

Tutvumas restaureerimislabori ...

... ja spordiürikutega

KÜLAS OLI HELVI ERIKSON

Heldur Tuulemäe

Päikesepaistelisel kevadõhtul 15. mail oli Tallinna osakonna liikmetel külas Eriksonide dünastia viimane kuulsaim liige **Helvi Erikson** (neiuna Reino). Helvi rääkis põhjalikult oma äia Osakri, ämma Lydia, abikaasa Ennu ja enda pikast sportlasteest.

Oskar Erikson (1910–1993) oli tuntud korv- ja võrkpallur ning kergejõustiklane. Võitis 1929–39 Eesti meistrivõistlustel kergejõustikus 15 medalit, neist 3 kulda, parandas 2 korda Eesti kettaheite rekordeid 47.20 ja 47.84. Võrkpallis tuli 1930–48 5 korda Eesti meistriks ja korvpallis 1934–45 7 korda. Seega kokku 15-kordne Eesti meister.

Lydia (kuni 1935 Raudsepp) **Erikson** (1911–1966). Kergejõustikus tuli 19 korda Eesti meistriks ja võrkpallis 3 korda. Eesti rekordeid kergejõustikus parandas 10 korda.

Enn Erikson (1939–1997). Aastatel 1961–1975 tulnud 6 korda Eesti meistriks. NSV Liidu Rahvaste Spartakiaadi (1971) pronks kettaheites. Isiklik rekord 61.96.

Helvi Erikson, kes on sündinud 2. novembril 1939. aastal Kehtnas, alustas sportimist Eva Koitla innustusel Tallinna 4. Kutsetehnika koolis. Treenis Spartakis, Tööjõureservides, Dünamos ning Tallinna Kõrgemas Spordi-meisterlikkuse koolis Vladimir Žulini, Ruudi Toomasalu, Heino Lipu ja abikaasa Ennu juhendamisel. Eesti meistrivõistlustelt 1963–1971 võitnud kulla, hõbeda ja pronksi. 1963. a. püstitas Eesti rekordiks 46.07. Isiklikud rekordid: ketas 48.70, kuul 13.27, oda 43.07, vasar 37.36. Eesti koondisse kuulunud kergejõustikus 26 korda. Töötas Eesti Tuletõrjevalitsuses radisti ja inspektorina 26 aastat.

Ennuga oli Helvi abielus 1962. aastast. Neil sündisid poeg Peeter ja tütar Helen. Vabal ajal hoiab Helvi nende lapsi. On hea vanaema. Kuid vaba aega on

vähe. 20 aastat on Helvi edukalt võistelnud mitmesugustel veteranide kergejõustikuvõistlustel ja võitnud seal 50 medalit. Ta on 8 kordne maailmameister ja 6 kordne Euroopa meister. Selleks tuleb aga treenida vähemalt 4 korda nädalas. Peale kergejõustiku on Helvi edukalt esinenud ka naiste jalgpallis Roman Ubakivi juhitud naiskonnas kesktormajana ja siiani mängib võrkpalli Tallinna Spordiveteranide koondise võistkonnas.

Jõudu ja edu Sulle, Helvi, kõigis ettevõtmistes!

Enn Erikson, Helvi Erikson ja Oskar Erikson

OLÜMPIAMOENÄITUS RÄNDAS TARTUSSE

Daimar Lell

16. maist 8. juunini sai spordimuuseumis näha moemärgi Monton näitust „Eesti Vabariigi olümpiadelegatsioonide paraadriietus 1920–2008“.

Aprillikuus Tallinna Arhitektuurigaleriis eksponeeritud väljapanek tutvustas Eesti delegatsioonide paraadrõivaid suveolümpiamängudel aastatel 1920–1936 ning 1992–2008 ning taasesitas läbi selle moepilte möödunud kümnenditest. Kuna II maailmasõja eelsest perioodist ei ole säilinud mitte ühtegi pidulikku spordivormi on näitusel kasutatud ajaleheartikleid ning fotomaterjali

spordimuuseumi kogudest. Alates 1992. aasta Barcelona olümpiamängudest täiendavad fotomaterjali ka originaalsed rõivakomplektid. Sealhulgas on näitusel esindatud ka 2008. aasta Pekingi paraadvorm ning sportlastele ja fännidele mõeldud vabaaja rõivad, mis jõuavad maikuus müügile Montoni kauplustesse.

Näituse kuraatori, kunstiteadlase Harry Liivrandi sõnul on paraadrõivaste näol tegu ühe spetsiifilisema moekunsti valdkonnaga, mis ei teeni kaugeltki ainult moe huve, vaid omab ka imagoloogilist tähendust. „Mööda hiidstaadionit oma maa lipu all marssiv delegatsioon talle spetsiaalselt seks puhuks kavandatud rõivastes loob sadadele miljonitele inimestele esmamulje võõrast maast ja inimestest,“ tõi Liivrand välja temaatika olulisuse. Tema hinnangul ei ole Eesti Vabariigi delegatsioonide paraadrõivas oma maad ja rahvast olümpiamängudel kordagi häbistanud. Eesti olümpiarõivas on alati ajaga sammu pidanud – näiteks paistis Eesti delegatsioon 1924. aastal Pariisis silma trendika ja vabama fassongiga, minnes kaasa tolle kümnendi keskel suvises meestemoes populaarseks muutunud heledate kangaste ja vormiriietust meenutava sportliku lõikega. 1936. aastal Berliinis kandis Eesti koondis avadefileel aga moodsate kandiliste õlakute ja taljes pintsakuga koos uljast nokamütsi.

MUUSEUMIÖÖ

Viimastel aastatel on saanud tavaks rahvusvahelist muuseumipäeva tähistada muuseumiööga. Nii ka sellel aastal. Laupäeval, 17. mail kella 18st kuni südaööni toimunud muuseumiöö raames sai tasuta külastada kogu maja. Piletit ei pidanud ostma ka järgmisel päeval – rahvusvahelisel muuseumipäeval.

Avatud olid nii püsinäitus kui ajutised näitused. Lisaks spordimuuseumile hoidsid oma ukseid keskööni lahti ka teised Tartu muuseumid. Muuseumiöö on neli aastat tagasi Prantsuse kultuuriministeeriumi poolt algatatud rahvusvaheline üritus, milles sel aastal osales 2200 muuseumi üle Euroopa ning mis Tartus toimus mai lõpuni kestnud muuseumikuu raames.

MÄLESTADES ANTS SEILERIT

Uno Aava

1. juunil kogunesid ESAS liikmed ja ESS Kalev veteranid Tartu Paulse kalmistule Ants Seileri hauale, mälestama autovõidusõitjat ja võidusõidu-autode konstruktorit tema 40. surmaaastapäeval. Ants Seileri hukkus 2. juunil 1968. aastal võidusõidul Riia Bikernieki ringrajal.

Kokku tuli inimesi Tallinnast, Tartust ja mujalt Eestist, kellede seas oli lesk Juta Seiler ja mitmed omaaegsed tuntud võidusõitjad nagu Ants Promet, Ludvig Kõrge, Mihkel Mark, Mati Merilo, Ravu Ivask, Heiti Aarsalu jt.

Ants Seiler sündis 31. märtsil 1930. aastal Tartus. Õppis Tartu 2. algkoolis ja Tartu Elektromehaanikatehnikumis autonduse erialal. Tehnikumi lõpetas 1951. aastal. Töötas Autotranspordi ja Maanteede Ministeeriumis ja Tallinna Autoremonditehases.

Ants Seileri initsiatiivil alustati esimese võidusõiduauto Estonia-1 ehitamist 1957. aasta sügisel, milline valmis 1958. aastal ja startis samal aastal 6. septembril Leningradis Kirovi nim. staadioni ringrajal. Seda päeva loetakse Eesti võidusõiduautode sünnipäevaks, millest möödub k.a. sügisel 50. aastat.

Ants Seiler on võitnud endakonstrueeritud võidusõiduautodel mitmeid võistlusi, N Liidu MV-l kulla ja kaks hõbemedalit. On tulnud vabariigi meistriks ja võitnud kaks VSÜ Kalev Suursõitu. Meistersportlane. Oli aastaid N Liidu koondise liige, võisteldes Itaalias, Poolas, Ungaris ja Saksa DV-s saavutades mitmeid auhinnalisi kohti.

Veelgi märkimisväärssem oli tema tegevus võidusõiduautode konstruktorina. Tema poolt või osalusel konstrueeriti 11 erineva konstruktsiooniga võidusõiduautot ja ehitati üle 85 masina, neist kaks Tartus. Kokku valmistati võidusõiduautosid Estonia üle 1250.

Pauluse kalmistul Ants Seileri haua

Ants Seiler lahkus meie seast oma parimas eas olles väga andekas võidusõiduautode konstruktor ja võidusõitja. Ta oli pühendunud võidusõiduautode loomisele – see oli tema kutsumus nagu kirjanikule raamat, kunstnikule maal või kujurile ausammas. Ants Seiler väärilis ausammast võidusõiduautode Estonia loomise eest “Julgete ja tegusate” paigale Pirita tee ääres.

KÜLALINE SOOMEMAALT

Ille Palm

Eesti Spordiajaloo Seltsi päev 4. juunil Eesti Spordimuuseumis oli kaheosaline. Kõigepealt tehti kokkuvõtteid ja autasustati spordimuuseumi spordiajaloolise teatmematerjali kogumise võistluse võitjaid (vt lk 18–20).

Anatoli Krikun vestlushoos

Seejärel jutustas oma elu- ja sporditeest korvpallur Anatoli Krikun, keda oli kuulama tulnud ligi 50 inimest. Kuna A. Krikun on viimased 18 aastat töötanud Soomes, pole siin Eestis temast just palju teada ja seetõttu esinemine huvipakkuv. Jutustaja alustas oma sporditeed kergejõustikuga treener Martin Kutmani juures, kes on talle jäänud suureks autoriteediks nagu Ilmar Kullamgi, kelle juurde ta seejärel siirdus. Krikun rääkis Mehhiko OMst, suurest USA turneest 1969. aastal, Müncheni OMst kõrvalejäämisest, Nõukogude Liidu koondise sisekliimast jm.

Siirdunud 1990. aastal Soome treeneriks, on ta viimasel ajal sellest ametist loobunud ja jäänud kooli kehalise kasvatuse õpetajaks. Esinejale esitati küsimusi, millele ta meeldivalt vastas.

PADUVERE III VABAÕHUKONVERENTS

Paduvere Talumuuseumi õuel 6. juunil korraldatud kolmanda konverentsi teemaks oli valitud „Sinimustvalge – Eesti spordirahva innustaja”. Konverentsi sissejuhatuseks andis Vahur Kukk, kes päeva juhtis, sõna peakorraldaja Tiit Läänele, tervitasid Jõgeva vallavanem Saima Kalev ja Jõgeva maavanem Aivar Kokk.

Kavas oli seitse ettekannet. EOK presidendi Mart Siimanni avaettekannet kõlas – “Sport ja poliitika”. Ajakirjanik Tiit Karuks meenutas teemal: „Eestiga tagasi olümpiamängudel.” Meediakonsultant Raul Rebane arutles, kuidas rahvusvärvid meid aitavad? Teemaga “Esimene medal Eesti lipu all” esinema pidanud Eesti Ujumisliidu presidenti Indrek Seid asendas tema treener Tõnu Meijel, kellel olid sellest medalivõidust sama eredad mälestused. Seeniorsportlane Valdur Tamming rääkis, kuidas käidi “Eesti lipuga maailma suurimatel mängudel”. Spordivaatleja Erki Aavik mõtiskles, mil moel oma lipp

meid liidab ja innustab. Kunstnik Raul Meel võttis teema kokku – “Rahvusvärvid spordis ja kunstis”.

Muusikalised vahepalad esitas spordiga sinasõber Uno Loop. Ettekannete lõppedes pakuti konverentsist osavõtjatele suppi ja järgnes väike spordiprogramm.

Kohalolijad jälgivad-kuulavad vabaõhulaval toimuvat

Supisabas

Spordis tublimad said Tiit Läänelt auhinnad

ÜKS MAAILM, ÜKS UNISTUS

Daimar Lell

Sellist nime kannab 18. juunil Eesti Spordimuuseumis avatud näitus. Tegemist on suuremahulise fotonäitusega, mis tutvustab olümpialinna Pekingi arhitektuuri ja inimesi, uusi olümpiarajatisi ning linnaelanike olümpiaootusest kantud iidse linna olümpiavaimustust. Viimase kohta on näituse saatetekstis öeldud: „Päevast päeva kasvab iidse linna olümpiavaim, mida kokkuvõtlikult sümboliseerib Pekingi olümpiamängude deviis „Üks maailm, üks unistus”.”

Näituse avamisel oli rahvarohke

Avamisel esines pikema sõnavõtuga Hiina RV suursaatkonna ajutine asjur Li Zhenhua, kes andis ülevaate Hiina olümpialoost ning Pekingi ja kogu Hiina valmistumisest olümpiamängudeks käesoleva aasta augustis. Tervitussõnavõttudega esinesid Tartu abilinnapea Jüri Sasi ning Eesti Olümpiaakadeemia president Neinar Seli. Spordimuuseumi poolt tervitas külalisi muuseumi direktor Mati Tolmoff.

Näitus "Üks maailm, üks unistus" jääb avatuks 18. juulini.

MAAÜLIKOOLI SPORDIHOONE SAI NURGAKIVI

Reedel, 20. juunil kell 15 pandi nurgakivi Eesti Maaülikooli spordihoonele. 4600-ruutmeetrisel hoones saab olema võimalik profi- või harrastustasemel tegelda vähemasti 15 alaga. Sportijate käsutusse antakse kolm pallimängusaali poole tuhande vaatajakohaga, kaks aeroobikasaali, suusabaas, maadlus-, tõste- ja

jõusaal, ronimissein, tervisekeskus, lastenurk, saunad. Hoonest välja jääb kolm liivakattega võrkpalliväljakut, tänavakorvpalli plats, kunstmuruga jalgpalliplats, saepurukattega jooksulõik ja suur parkla.

Ehitustanner EMÜ peahoone ja metsamaja vahel

Spordihoone valmimine tähendab ühe Eesti spordi jaoks tähendusliku spordirajatisena, nn EPA spordihoone lõppu, luues eeldused Maarja kiriku tagastamiseks kogudusele.

EESTIMAA KETTAD

Daimar Lell

26. juunil avati spordimuuseumis näitus "Eestimaa kettad". Nagu pealkirigi ütleb on seekordse näituse fookuses kettad – meie tublide kettaheitjate töövahendid. Kettaid on näitusele kogutud üle kogu Eesti ning kõigil neil on vaatajatele ka oma lugu jutustada. Kõrvuti tänapäevaste ketastega saab näitusel näha ka sajandivanust heiteriista, siledate ja läikivate kõrval on koha sisse võtnud ka katkised, kulunud ja roostes heitevahendid. On puust, metallist ja kummist kettaid, on suuremaid ja väiksemaid, kergemaid ning raskemaid. Selline, eemalt tavalise spordivahendi mitmeilmelisus on vaatajale kindlasti üllatuseks.

Eraldi on näitusel esindatud kõik meie üle 60 meetri heitjad, nii mehed kui naised. Ka nende heitevahendeid saab külastaja uudistada. Kogu näitusele lisab särtsu suurel ekraanil jooksev videolugu, mis võtab kokku nii meie tänaste kettaheitjate kui nende rajataguste kõvade konkurentide säravamad etteasted, samuti võib külastaja nautida endisaegsete suuruste heitetehnikaid ning atleetide heitejärgseid emotsioone.

Näituse tutvustamiseks on kettaheiteringis koha sisse võtnud Kalle Voolaid

Ning kuna kettaheide on Pekingi olümpiamängudel eestlaste jaoks üks oodatumaid alasid, siis ei puudu näituselt ka väike ennustuskast, kuhu kõik külastajad võivad lasta talongi, millel kirjas Gerd Kanteri tulemus Pekingis. Ja täpsemale ennustajale kuulub loomulikult auhind!

RÜHMVÕIMLEMINE MEENUTUSTES

*Naiste
võimlemise
alustalad
(vasakult):
Lidia Uustal,
Ethel Kudu
ja
Linda Martis*

Sellise pealkirja all toimus 27. juulil Eesti Spordimuuseumis vestlusring naiste võimlemise viimase aja ühe edukama ala – rühmvõimlemise arenguteest. Selle kuupäeva peale ei sattunud see üritus mitte juhuslikult – vestlusringi juhatas Linda Martis, kellel sai täis kolmas kahekümneviiene ring eluteel. Juubilar oli austama tulnud pea kogu Eesti naisvõimlemise eliit ja silmarõõmu pakkusid Rütmiika noored võimlejad.

Ilu ja graatsia demonstratsioon

XXXI EESTI SPORDIMUUSEUMI TEATMEMATERJALI KOGUMISE VÕISTLUS

XXXI Eesti Spordimuuseumi teatmematerjali kogumise võistluse lõpptähtajaks 31. märtsil 2008 laekus 39 tööd 36 autorilt. Komisjon koosseisus: juhtivteadur Enn Mainla (esimees), peavarahoidja Kaie Voolaid ja teadur Anu Sillastu, tutvunud võistlusele laekunud töödega otsustas 28. mail 2008 auhinnad jagada alljärgnevalt:

I AUHIND

Lenk, Valter. Käsipall/värvapall. II. Aastad 1982–2008. Tartu, 2008.
Võrkpall Eestis aastani 1940. Tartu, 2007.

II AUHIND

Torim, Hans. Meenutusi ja meenumisi. I. Tallinn-Kääriku-Viimsi, 2001–2007.

III AUHIND

Viirsalu, Vello. Orienteerumissport läbi aegade. XI. Orienteerujate lugusid läbi subjektiivse prisma. Tartu-Nõo, 2008.

ERIAUHINNAD:

PARIM KROONIKA

Laaspere, Auri. Jeret, Heino. ESVL kroonika 2007. Tallinn, 2007.

PARIM AUDIOVISUAALNE SPORDIAJALOO KÄSITLUS

Ulman, Jaak. Filmisari “Eesti tennis ajalugu”: Pärnu tennis läbi XX sajandi, 2004; Viljandi tennis läbi XX sajandi, 2005; Virumaa tennis läbi XX sajandi, 2006; Kalevi tennis läbi XX sajandi, 2006; Tartu tennis läbi 20-nda sajandi, 2008.

PARIM MÄLESTUSTE KOGU

Kutti, Nora. “Meie kursus” I sõjajärgne Kehakultuuriteaduskonna lend dets. 1944 – 23. juuni 1948. Tartu, 2008.

PARIM BIOGRAAFILINE TÖÖ

Roos, Aarand. Ruudi Toomsalu *American dream*. Tallinn, 2008.

PARIM VÕISTLUSÜLEVAADE

Kutti, Nora. Meenutades ja (vanu) ajalehti sirvides. Kergejõustik XX (XV). Tartu, 2008.

PARIM PIIRKONNA SPORDIALA AJALUGU

Masing, Tiit. Hiiumaa tennis lugu. I osa. Murutennisest tänasesse päeva. Kärkla, 2008.

PARIM SPORDIORGANISATSIOONI AJALUGU

Kesa, Kaarel; Kesa, Reijo. GUPJÄÜ poisid. Mannheim, 2008.

PARIM SPORDIBAASI AJALUGU

Teemägi, Erlend. Kadrioru staadion kergejõustikupühamu. Tallinn, 2007.

PARIM ESSEE

Ibrus, Märt. Loomulikult korvpallist. Tallinn, 2008.

PARIM ÜLIÕPILASTÖÖ

Hiie, Piret. Purjespordi ajalugu Saaremaal 1891–1991. Saaremaa Merispordi Selts (S.M.S.). Kuressaare, 2008.

PARIM ÕPILASTÖÖ

Ruusmaa, Hurmet. Võrumaa jalgpall 1920.–40. aastatel. Võru, 2008.

ERGUTUSAUHINNAD:

Rommel, Vambola. Pärnu Spordiveteranide Koondise kroonika. 10. raamat. 2008.

Kutti, Nora. Tartu Spordiveteranide Koondis 2007. Tartu, 2008.

Valdre, Jaak. Pavel Senitšev – Eesti sportlane ja treener. Põltsamaa, 2008.

Käärats, Helder. Maadlejad vennad Üürikesed. Paikuse, 2008.

Luik, Mai. VSÜ “Kalev” Tartu TN Laste ja Noorte Spordikool. Tartu spordiselts Kalev spordikool. Tartu, 2008.

Miller, Johannes. Hubert Pärnakivi – suur jooksja, tunnustatud loomaarst 16. oktoober 1932 – 28. oktoober 1993. Tartu, 2007.

Promet, Ants. Kustunud tähed. Tallinn, 2008.

Saavutused mootorratta- ja autospordis 1948–1963. Tallinn, 2008.

Viirsalu, Vello. Lembit Järver, Boris Ogorodnikov ja orienteerumine. Tartu-Nõo, 2007. Vene keeles.

Tael, Jarmo. Audru valla olümpiasangar ehk Raul Arnemanni lugu. Audru, 2006.

Tähe, Teele. Margus Aderi tee tippsporti. Vastseliina, 2008.

Uiboupin, Tõnis. Vastseliina Gümnaasiumi õpilaste kehalised võimed. Vastseliina, 2007.

Heli, Kalev. Viljandi aerutamise ajalugu 1950–2004. Tartu, 2006.

Odrusk, Gerli. Tallinn-Tartu linnavõistlused korvpallis. Tartu, 2007.

INFORMATSIOON!

Liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 50 krooni, pensionäridel 25 krooni) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi arveldusarvele nr. 10152001602002 või saata seltsi juhatusele Spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainlale (tel. 7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee), laekur-varahoidjale Rait Männikule (tel. 7300771, 5119369, E-mail rait@spordimuuseum.ee), Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile.

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

**Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale
Fotod: Enn Mainla, Rait Männik ja Ille Palm**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr 46
koostas ja toimetas Enn Mainla**